

FÅA:n Bjarmia oli tyypillinen laiva 50- ja 60-luvuilla. Kuva; Rauman Merimuseon kokoelmat.

Merimiestöitä ja vapaa-ajanviettoa

Minulla oli tilaisuus ottaa osaa merimiesten nostalgiatapaamiseen Helsingissä 18.9.2010. Vaikka itse tietää hyvin, mitä nostalgia on, piti se vielä Wikipediasta varmistaa. Nostalgia tarkoittaa menneen ikävöintiä, kaihoa ja haikeutta. Kun ajattelee omaa merellä vietettyä aikaa, siitä on parhaimmillaan jo yli 55 vuotta. Mitä pitemmälle muistaa, sen tarunhohteisempaa tuo aika on.

Aloittaessani merimiestoimen omat laivani olivat vanhoja tramppeja, joissa ei nopeus päästä huimannut. Vaikka laivat olivat iältään ja kunnoltaan jo aika surkeita, niitä yritettiin pitää hyvässä kunnossa. Ruostetta rapattiin, mönjättiin ja maalattiin. Luukkupressuja paikkailtiin, tehtiin pressusta uusia suojapeitteitä vaijeriloittien päälle, ankkuripalloja, raakitorven suojia ym. Spleissattiin trosseja ja vaijereita, punottiin kastliinapalloja jne. Nykyään nuo tarvikkeet tulevat yleensä valmiina laivoille, mikäli niitä käytetään ollenkaan.

Vanha pikinokka s/s Castor

JOKA LAIVASSA ERI STAILI...

Noissa pienissä trampeissa oli yleensä seitsemän miestä täkillä, joista kuusi ajoi vahtia ja poosu tai timppa päivämiehenä. Satamassa olivat kaikki päivämiehiä, lukuun ottamatta junkkia, joka toimi yövahtina. Merellä poosu jakoi työt aamulla ja vahtimies kertoi sen seuraavan vahdin miehille. Yksi mies oli aina kulussa ollessa ruorissa, sillä automaattiruorit tulivat vasta myöhemmin. Yöllä taas toinen vahtimies oli utsiikissä. Ruoritörnin vaihtuessa sai lyhyen röökitaun alhaalla messissä. Ennen vahdinvaihtoa oli kahvinkeitto ja seuraavan vahdin purraus.

Ilman ollessa kaunis, tehtiin laivan kunnostustöitä. Periaatteena oli, että junkki rapasi ja harjasi ruosteet pois, puolikas mönjäsi ja matruusi veti undecoatingin sekä lakkavärin. Sadepäivinä pestiin valkoväriä, mastoja, samsonposteja ja tietysti kaikki laivan juuttimatot. Jos sää oli pilvinen, mutta ei satanut, rasvattiin töijäysvaijereita tai lapssalvattiin staageja. Neulomis- ja spleissaushommia teki poosu, timppa tai joku kokeneempi matruusi. Silloin puhuttiin laivan stailista, joka oli hyvin tärkeä. Sopisi ottaa esimerkkiä tämänkin päivän laivoissa. Muistan erään jutun, kun junkki pantiin laskemaan lokia ulos. No junkki meni fööriin ja meinasi ruveta laskemaan liinaa sieltä ulos. Kuultuaan perämieheltä, että loki lasketaan ahterista, junkki tuumi että "joka laivassa eri staili."

Noihin aikoihin vietiin aika paljon massaa ja propsia Englantiin ja tuotiin kolia tai koksia takaisin. Satamaan tultaessa otettiin iltapäivä vapaata. Sitä nimittäin keräänty meripyhistä. Yhdestä merellä vietetystä pyhäpäivästä sai yhden vapaapäivän. Lauantait olivat merellä työpäiviä, satamassa tosin viisituntisia.

Lähdettiin viemään kirjeitä postiin tai ostamaan pesupulveria, dongereita, baskereita, työhanskoja jne. Kapakat aukesivat klo 11, mutta sulkeutuivat jo klo 15. Silloin saattoi mennä elokuviin. Teatterissa pyöri yleensä kaksi filmiä nonstop tyyliin ja mikä parasta, siellä sai polttaa tupakkaa. Nuoret neitokset kulkivat ympäri salia myyden virvoitusjuomia, makeisia ja jotakin pikkupurtavaa. Kun olit istunut leffassa kolme tuntia ja rapiat ja lähdit taas ulos. Pubit olivat jo auenneet. Mentiin kaljoille. Siellä saattoi istua iltakymmeneen saakka, mutta ei yhtään pitempään. Tuli timeplease ja sen jälkeen paikka sulkeutui.

Tämän jälkeen ei ollut muita paikkoja auki kuin teeshopit ja fish and chips- paikat. Usein tultiin laivalle illalla pikkukaljoissa, kourassa sanomalehtipaperiin kääritty fish and ships annos ja kainalossa mahdolliset ostokset. Jutustelu ja seuranpito saattoivat vielä jatkua messissä joskus pitempäänkin.

Aamulla yövahti purrasi koko jengin. Porukan kunto oli suoraan verrannollinen edelliseen iltaan. Mitä enemmän kaljaa ja valvomista, sitä hankalampaa oli uuden päivän aloittaminen. Laivat olivat tuohon aikaan paljon pitempiä aikoja satamassa ja täten siellä vietettiin myös useampia iltoja ja öitä. Hyvin usein kävi niin, että edellisenä iltana oli tasaraha, eikä tarvinnut enää mennä maihin. Silloin keräänty illalla messiin korttijengejä. Pelattiin rahasta tai tupakasta pokkaa, raminää tai sököä. Tai ilman panoksia marjapussia, huutopussia tai katkoa.

MERIKLAARI...

Jossakin vaiheessa laiva tuli lossiksi. Tehtiin ruumajobi ja meriklaari: selstukit ja lempuluukut päälle, matkan pituudesta riippuen joko kaksi tai kolme pressua. Mikäli oltiin talviaikaan menossa Suomeen, pressujen väliin heitettiin suolaa jäätymisen estämiseksi. Pressujen reunat viikattiin, jonka jälkeen pantiin skalkkausraudat ja kiilat. Kiilat hakattiin tiukkaan ja joskus laitettiin vielä sikeliparrut päälle. Puomit viirattiin alas ja kaijat vedettiin taitiksi. Laiva oli siis tältä osin merikelpoisessa kunnossa eli meriklaari. Oltiin vain lähtölauluja vailla.

Luotsin opastamana seilattiin ulos ja tämän jäätyä pois, pantiin merivahti päälle. Yleensä lähdettiin lastissa kohti Suomea hurjalla 6-7 solmun nopeudella. Muistan erään vastatuulen Gotlannin luona kun laiva ei liikkunut juuri minnekään. Toinen perämies oli huolissaan, että lokit näyttävät luulevan tätä laivaa saareksi ja ovat ihan ilmeisissä pesän teko aikeissa.

Nostalgisella tuulella oli Timo Nenonen

